

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-7-83-9>

УДК 373.3.016

Свириденко Г.В.Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;
Костянтинівське районне НВО № 1 «Таврія»
Мелітопольського району Запорізької області**Фефілова Т.В.**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПРОВАДЖЕННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему впровадження кейс-технології у навчання школярів початкової ланки Нової української школи. Аргументується необхідність використання даної технології у початкових класах. Представлена технологія вдало поєднує навчальну, аналітичну й виховну діяльність, що є ефективним у реалізації сучасних завдань системи освіти. Автором запропонована система роботи з впровадження кейс-технології в практику початкової школи, надаються практичні поради щодо застосування цієї технології при організації навчально-виховного процесу з учнями початкових класів. Акцентовано увагу на проблемі подолання ізольованого викладання навчального матеріалу і орієнтування навчального процесу на розвивально-продуктивний, інтегративний підхід та розвиток критичного мислення учнів. Зроблено висновок про можливість успішного формування аналітичних, практичних, творчих, комунікативних і соціальних навичок учнів у процесі впровадження даної технології в практику роботи початкової школи.

Ключові слова: Нова українська школа, навчання, розвиток, компетентності, міжпредметна інтеграція, кейс-уроки.

Sviridenko HannaBogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University;
Kostyantynivsky District IHE № 1 "Tavria"
Zaporizka region, Melitopolsky district**Fefilova Tetyana**

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

INTRODUCTION OF CASE TECHNOLOGY IN TEACHING PRIMARY SCHOOL STUDENTS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Summary. The article considers the topical problem of introducing case technology in the education of primary school students of the New Ukrainian School. In world practice, the presented technology is given an important place to solve modern problems in learning. Case technology is a complex multifaceted learning technology that is a specific type of research analytical technology. Its essence is to use specific cases, real situations, stories, the texts of which are called "cases", for joint analysis by students, discussion or decision-making on a particular topic of the discipline. The value of case technology is that it not only reflects a practical problem, but also actualizes a certain set of knowledge that must be learned when solving this problem. The need to use this technology in primary school is argued. The presented technology successfully combines educational, analytical and educational activities, which is effective in the implementation of modern tasks of the education system. The author proposes a system of work on the introduction of case technology in the practice of primary school, provides practical advice on the application of this technology in the organization of the educational process with primary school students. The leading pedagogical idea of the study is the idea of "creating a situation of success." It is characterized by the activation of students, stimulating their success, emphasizing the achievements of children. The very feeling of success is one of the main driving forces of this technology, contributes to the formation of sustainable positive motivation and increase cognitive activity. The presented technology "case" adheres to the general objectives of learning: mastering the content and skills at the required level, personal development of the student, development of analytical skills and ability to work in a team, the ability to listen and understand an alternative point of view, the ability to make general decisions their actions and anticipate their consequences. The technology described and implemented by the author on the one hand stimulates individual activity of students, forms positive motivation to study, reduces the number of "passive" and insecure students, provides high efficiency of training and development of future professionals, forms certain personal qualities and competencies. The second gives the teacher the opportunity to improve himself, to think and act differently, to update his own creative potential. Emphasis is placed on the problem of overcoming the isolated teaching of educational material and focusing the educational process on the developmental and productive integrative approach and the development of critical thinking of students. It is concluded that the possibility of successful formation of students' analytical, practical, creative, communicative and social skills in the process of implementing this technology in the practice of primary school.

Keywords: New Ukrainian school, education, development, competencies, interdisciplinary integration, case studies.

Постановка проблеми. Основна мета НУШ – створення школи, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті, створення основи для неперервної освіти і подальшого розвитку наукового потенціалу.

В центрі навчання знаходиться учень як особистість, тому навчання має задовольняти пізнавальні інтереси і потреби учня, беручи до уваги не тільки вікові, а й індивідуальні особливості кожного.

Закон України «Про освіту» декларує мету освіти як «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [4].

Тому особлива роль у процесі навчання повинна приділятися розвитку системного мислення, умінню поповнювати свої знання, орієнтуєчись у потоці інформації різного ступеня складності.

Державний стандарт орієнтує вчителів початкових класів на використання в освітньому процесі такого змісту освіти і технологій навчання, який відкриє можливості для формування в учнів компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в соціумі.

Основною новацією нового Державного стандарту є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегративного підходу у навчанні.

Однак, виникають проблеми у:

- а) невідповідності стандартів навчання індивідуальним особистим характеристикам учнів (таким, як темпоритм, інтереси, здібності тощо);
- б) невідповідності темпів розвитку науки пізнавальним можливостям учнів;
- в) невідповідності нав'язуваного навчання по одному профілю різнобічному особистому розвитку, актуальному у ХХІ столітті.

Саме тому, у цих умовах одна з найбільш актуальних технологій навчання в початковій школі є **кейс-технологія**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади застосування сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі розкрито у працях І.М. Богданової, Е.А. Михайлова, В.І. Матірко, В.В. Полякова, Ю.А. Ткаченко, О.І. Сидоренко, Ю.П. Сурмін. Активні групові методи навчання інтенсивно розробляли вчені-психологи Л.К. Асімова, Н.Н. Богомолова, Ю.Н. Смелянов, Д.Н. Кавтрадзе, А.М. Смолкін та ін.

Кейс-технологія розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Сйтс. Над питаннями використання кейсів активно працювали зарубіжні науковці – Е. Монтер, М. Лідере, М. Норфі. У вітчизняній практиці в цьому напрямку працюють спеціалісти українського Центру інновацій та розвитку, серед яких Ю. Сурмін, А. Сидоренко, В. Лобода.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Головна мета реформи української початкової школи – створити школу, у якій буде приємно навчатися, яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті.

У початковій школі десятиліттями панувала предметна система навчання, що полягала в автономному вивченні різних сфер дійсності, здобутті знань тій чи іншій галузі, які недостатньо пов'язані між собою.

Застосування кейс-технології в початковій школі передбачає подолання ізольованого викладання навчального матеріалу і орієнтує навчальний процес на розвивально-продуктивний інтегративний підхід та розвиток критичного мислення здобувачів освіти.

Актуальність дослідження, недостатня розробленість як в теорії так і практиці початкової освіти, соціальна значимість зумовили вибір теми нашої роботи.

Мета статті. Головною метою дослідження є обґрунтування запропонованої системи роботи з впровадження кейс-технології в практику початкової школи, надання практичних порад щодо застосування цієї технології при організації навчально-виховного процесу з учнями початкових класів.

Виклад основного матеріалу.

Кейс (з лат. *casus*) – заплутаний випадок, ситуація) – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, який містить структурований опис ситуації, запозиченої з реальної практики. Учень завжди може придумати свій неповторний варіант її розв'язання.

Кейс-технологія – складна багатоаспектна технологія навчання, яка є специфічним різновидом дослідницької аналітичної технології. Суть її полягає у використанні конкретних випадків, реальних ситуацій, історій, тексти яких називають «кейсуми», для спільного аналізу учнями, обговорення або вироблення рішень із певної теми навчальної дисципліни.

Розробники Держстандарту початкової освіти (2018) головною метою початкової освіти вбачають « всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1].

Саме тому пропонуємо впровадження в освітній процес Нової української початкової школи кейс-технології навчання.

Кейс-технологія в початковій школі – це узагальнена назва навчальних технологій, які є методами аналізу ситуацій, таких як:

- метод ігрового проектування;
- метод дискусії;
- метод розборки ділової кореспонденції;
- метод ситуаційного аналізу;
- метод інциденту;
- метод ситуаційно-рольових ігор.

Після ретельного вивчення цієї технології було встановлено, що в основу покладено **концепцію розвитку розумових здібностей**.

Провідною педагогічною ідеєю дослідження є ідея «створення ситуації успіху». Для

неї характерна активізація учнів, стимулювання їх успіху, підкреслення досягнень дітей. Саме відчуття успіху виступає однією з головних рушійних сил цієї технології, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації і підвищенню пізнавальної активності.

Впровадження кейс-технології в практику роботи початкової школи пот-ребує певної зміни у житті всього класу, а також значної кількості часу для підготовки як учнів, так і педагога. Власний досвід переконує в тому, що починати необхідно з поступового впровадження кейс-технології – і вчителів та учням треба звикнути до неї. Доцільно навіть створити цілісний план поступового застосування методів аналізу ситуацій, краще старанно підготувати декілька кейс-уроків у навчальному році, ніж часто проводити похапцем підготовлені «ігри».

Спочатку проводжу з учнями особливе організаційне заняття і розробляю разом з ними правила роботи в класі. Налаштовую дітей на сумлінну підготовку до кейс-уроків. Використовую спочатку:

- роботу в парах;
- роботу в трійках;
- роботу в командах (4–6 учнів);
- роботу у великих групах тощо (10–15 учнів).

В 1 класі майже на кожному уроці створюю ігрові ситуації. Маленькі учні ще не звикли до тривалої напруженої діяльності, вони швидко стомлюються, притуплюється їхня увага, набридає одноманітність. Тому гра має увійти в практику роботи вчителя як один із найефективніших методів організації навчальної діяльності. Поступово, починаючи з 2 класу на уроках переважно застосовую **ситуаційно-рольові ігри**, які дають можливість кожному учаснику здобути новий досвід і почуття, засвоїти нові навички поведінки.

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати, необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

- 1) готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити її мету, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі в грі);
- 2) забезпечення кожного учня необхідним кейсом матеріалів;
- 3) чітка постановка завдань гри, пояснення гри – зрозуміле, чітке;
- 4) складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти;
- 5) дії учнів слід контролювати, своєчасно вправляти, спрямовувати, оцінювати;
- 6) не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо);
- 7) доцільно розсадити учнів (звичайно, непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий – слабший;
- 8) гра на уроці має бути чітко організованою і цілеспрямованою.

Метод ігрового проектування в кейс-технології – це ігрові проекти, які здійснюються у формі уявної подорожі, конференції, квесту. Учні обирають ролі історичних постатей, казкових героїв, персонажів літературних творів.

Можуть бути використані сюжети казок і літературних творів. Але, слід пам'ятати про ігрову оболонку – вчителем має бути заданий ігровий сюжет, що мотивує всіх учасників на досягнення ігрових цілей.

Для ефективного застосування методів кейс-технології, зокрема методу ігрового проектування, для того, щоб охопити увесь необхідний обсяг матеріалу й глибоко його вивчити, педагог повинен старанно планувати свою роботу: дати завдання учням для попередньої підготовки – прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання. Наводжу для прикладу урок читання у 2 класі. Вивчаючи тему « Ми йдемо колядувати, господарів величати!» (Л. Повх, «Колядники»), учні готували маски колядників, розповіді про народні обряди, складали власні колядки, робили ілюстрації... За виконання завдань учні бралися, враховуючи власні інтереси, індивідуально, в парах, у групах по 3 учні. Отже, щоб зрозуміти авторський задум, учні здобули додаткові знання, виконали ряд творчих завдань, і їм легко було визначити головну думку тексту. На уроці цікаво пройшла інсценізація дійства – учні виконували ролі, моделюючи реальну життєву ситуацію.

Організована таким чином робота над сприйманням художнього тексту веде до покращення навичок читання, викликає інтерес до цієї діяльності. Водночас розвиваються в учнів морально-естетичні почуття, їхні творчі здібності.

Використання **методу ситуаційного аналізу** дозволяє учням глибоко і детально досліджувати проблему, аналізувати конкретну або імітовану ситуацію. Цей метод використовую поступово – і вчителю, і учням потрібно звикнути до такої діяльності.

Мета даного методу – спільними зусиллями групи учнів проаналізувати ситуацію, розробити практичне рішення, оцінити запропоновані алгоритми, вибрати кращий із них у контексті поставленої проблеми.

Прикладом є урок української мови з теми « Ознайомлення з терміном «Частини мови». Розрізнення частин мови за питаннями» у 2 класі. Використовуючи метод ситуаційного аналізу, вчитель починає урок із запитань:

- Діти, що вам відомо про слова і для чого вони існують?
- Як ви гадаєте, чи все ви знаєте про слова?
- Скільки слів в українській мові?
- Послухайте казочку, яку я вам приготувала і поміркуйте, яка виникла проблема?

« Було це дуже давно. У словах був справжній безлад. Вирішили слова якось вишикуватися. По різному шикувались, але нічого не виходило. Спочатку слова вирішили шикуватися за кількістю букв. У них виникла така група: на першому місці слово – мовчати. А далі – плакати, полиця, білка, біленька, любий, під, на, в.

Подивилось слово «в» на всю цю групу і каже: «Не хочу я в кінці стояти, хочу бути першим» і побігло вперед.

Вишикувалася група слів по-іншому: В, білка, біленька, плакати, полиця, під, на, любий, мовчати.

Тут слово «мовчати» знервувало: «І так я все життя мовчу, і зараз не маю права голосу, я теж хочу бути першим, чи хоча б не останнім. І запро-

понувало слово «мовчати» всім словам вишикуватися в іншу групу – за алфавітом.

Біленька, білка, в, любий, мовчати, на, під, полиця, плакати.

Всі слова посварилися між собою, розбіглись хто куди, так і не утворивши порядку.

Проблема

– Діти, а ви зможете примирити слова?

– Щоб ви запропонували для цього зробити? (знайти які-небудь ознаки, за якими ці слова можна об'єднати)

– Як ви гадаєте, на яке запитання ми сьогодні будемо шукати відповідь? (Як об'єднати слова у групи).

– Я вам також пропоную попрацювати у групах. Давайте спробуємо слова з казки поєднати у групи за певними ознаками.

Учні, стикаючись із проблемою, визначають методологічну основу її розв'язання, формулюють проблему як тему навчального дослідження та визначають його методологічну характеристику. Учитель усіма своїми діями сприяє самостійній дослідницькій діяльності учнів і становлення в них творчого стилю, виявленню творчих рис: активності, організованості, швидкості, гнучкості, оригінальності, об'єктивності.

На таких уроках відбувається подальше формування компетентностей молодших школярів, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Метод дискусії найчастіше застосовую з третього класу. Досвід роботи показує, що сучасні учні приходять до школи з бажанням успішно діяти. Їм подобається на уроках не просто слухати, а ставити запитання, обговорювати проблеми, брати інтерв'ю, приймати рішення, придумувати, фантазувати. Так, метод «Займи позицію» допомагає провести дискусію із суперечливої теми, метод «Коло ідей» є ефективним у вирішенні суперечливих питань та базовим для створення списку загальних цілей. Часто активізувати учнів мені допомагає такий метод, як «Акваріум». Мною помічено, що на тих уроках, де використовується метод дискусії, діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження.

Метод розбору ділової кореспонденції застосовую під час інтегрованих уроків. Даний метод передбачає отримання кейсу з детальним описом ситуації:

1) пакет матеріалів, які призначені допомогти знайти вихід із складного становища (у тому числі

матеріали, що не мають відношення до цієї теми, щоб учні могли вибрати потрібну інформацію);

2) запитання, які дозволяють знайти рішення.

Чому саме під час інтегрованих кейс – уроків? Спробую пояснити. Тривалість таких уроків – 90 хвилин. Відбувається інтеграція навчання, яка посилює пізнавальні інтереси учнів, всебічно розвиває особистість, прагне нетрадиційно розв'язувати сучасні проблеми. Учні отримують від учителя папки з однаковим набором матеріалів щодо конкретної ситуації. Учні виступають як особи, які приймають рішення. Так, під час інтегрованого уроку в 3 класі «Чи все нам відомо про пісок?» (природознавство, математика, образотворче мистецтво, малювання) діти здобули наступну інформацію:

– Що таке пісок і які він має властивості?

– Звідки з'явилися піщані пустелі?

– Які фундаментальні і практичні знання мені знадобляться?

– Де використовують пісок?

– Які одиниці виміру маси?

– Як можна в повсякденному житті використовувати пісковий годинник?

Починаючи з третього класу активно застосовую метод інциденту. Мої учні вчаться працювати з інформацією (повідомляти її, аналізувати, систематизувати) і формувати власну позицію. На уроках віддаю перевагу «Побудові асоціативного куца», «Кубуванню» та методу «Сенкан».

На одному кейс – уроці можна застосовувати один – два методи, а не цілий комплекс. Добирає слід такі завдання, які дають «ключ» учням до засвоєння нових знань.

Використання наведених методів навчання за кейс – технологією веде до фахового зростання самого вчителя. Варто зробити перший крок, і після декількох, старанно підготовлених уроків, учитель зможе відчувати, як змінилося ставлення до нього учнів, сама атмосфера в класі, що послужить додатковим стимулом роботи за сучасною технологією навчання.

Висновки і пропозиції. Отже, застосування кейс – технології в початковій школі з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує кількість «пасивних» і невпевнених у собі учнів, забезпечує високу ефективність навчання і розвитку майбутніх фахівців, формує певні особистісні якості і компетенції, а з другого дає можливість самому вчителю самовдосконалюватися, по-іншому мислити і діяти, оновлювати власний творчий потенціал.

Список літератури:

1. Державний стандарт початкової освіти в Україні. Київ : ТД «ОСВІТА–ЦЕНТР плюс», 2018. 240 с.
2. Осколова М. Інтеграція в процесі навчання грамоти. *Початкова школа*. 2011. № 16. С. 12.
3. Плющ Ю.О. Кейс – технологія в початковій школі. *Порадник для вчителя*. Харків : Основа, 2019. 127 с.
4. Про освіту. Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII – ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.04.2020).
5. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ : Магістр – S, 1997. 96 с.

References:

1. State standard of primary education in Ukraine (2018). Kyiv: Educational Center Plus Plus, 240 p.
2. Oskolova, M. (2011). Integration in the process of learning to read and write. *Elementary School*, no. 16, p. 12.
3. Iy, Yu.O. (2019). Case – technology in primary school. *Teacher's guide*. Kharkiv: Osнова, 127 p.
4. Pro osvitu [About education]: Zakon Ukraine vid 05 veresnia 2017 roku № 2145-VIII – VR / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/2145-19> (accessed: 27.04.2020).
5. Savchenko, O.Ya. (1997). Modern lesson in primary school. Kyiv: Master – S, 96 p.